

UVOD

U posljednje se vrijeme sve više govori o predpristupnim fondovima kao rješenju problema za finansijske teškoće države, regija, gradova, opština, kompanija pa i osoba. Predpristupni fondovi su u stvarnosti visoko organizovani sistemi programa s jasnim načinima upravljanja, detaljno raspisanim pravilima procedura i razvijenim sistemima kontrole.

Nastali su u devedesetim godinama prošlog vijeka početkom procesa širenja EU na bivše socijalističke zemlje kao priprema budućih zemalja članica za integraciju u EU. Tokom 90-ih godina nastali su CARDS, Phare, ISPA, SAPARD, a 2006.godine ustanovljen je jedan jedinstveni fond namijenjen isključivo zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama. Punog naziva Instrument za predpristupnu pomoć (IPA) trenutno je u cijelosti namijenjen Hrvatskoj, Turskoj i Makedoniji te djelomično potencijalnim kandidatima Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Albaniji i Kosovu.

Fondovi Evropske unije danas igraju veoma važnu ulogu u pružanju podrške kako zemljama članicama tako i zemljama kandidatima za članstvo i potencijalnim kandidatima za članstvo u Evropskoj uniji. Usmjereni su pružanju podrške u specifičnim segmentima koji su s jedne strane važni za razvoj privrede države korisnice, a s druge strane za ostvarenje ciljeva integracije.

Ovim radom obraditi će se mogućnosti finansiranja iz predpristupnih fondova koji se mogu koristiti, odnosno koje će se moći koristiti u budućnosti, kada zemlja postane članica EU. Programi finansiranja su osmišljeni za subvencionisanje implementacije projekata usklađenih sa politikama Evropske unije. Subvencije se dodjeljuju u širokom spektru područja kao što su istraživanje i obrazovanje, zdravlje, zaštita potrošača, zaštita sredine, jačanje regionalne i kohezijske politike. Pošto subvencije pokrivaju vrlo različita područja potrebno je zadovoljiti specifične preduslove koji se razlikuju između pojedinih područja. Svaki program ima svoja prioritetna područja koja želi poboljšati. Zbog različitosti dostupnih programa i specifičnih sektora koje ovi programi pokrivaju izrazito je važno pažljivo proučiti pravila svakog programa subvencionisanja.

Uprkos raznovrsnosti programa neki osnovni principi vrijede za svakog od njih kao što su mehanizmi finansiranja Evropske unije djeluju na principima sufinansiranja. Prema tome,

EU neće dodijeliti 100% finansijskih sredstava za implementaciju projekta, osim u nekim slučajevima povezanim sa pomoći trećim zemljama. Projekti finansirani kroz EU programe ne smiju direktno generisati profit, ipak oni omogućavaju korisnicima pomoći da postignu tačku pokrića. Ne postoji retroaktivno finansiranje za aktivnosti ili projekte koji su već izvršeni.

Predpristupni fondovi predstavljaju jedan od najvažnijih instrumenata regionalne politike koji stoji na raspolaganju zemljama kandidatkinjama za ulazak u Evropsku uniju. IPA fondovi i finansijska pomoć EU predstavljaju značajan izvor sredstava za zemlje regiona kao dodatni izvor finansiranja u uslovima nedovoljne domaće štednje i nedostatka atraktivnih projekata koji zaslužuju finansijsku podršku.

Da bi se data sredstva kroz određene fondove dobila neophodno je ispoštovati pravila i procedure prilikom pisanja projekata a kasnije i upravljanje samim projektom. Upravljanje projektima omogućuje fokusiranje na prioritete i ciljeve, praćenje realizacije, fleksibilnost u prevazilaženju teškoća, prilagođavanje promjenama i kontrolu nad ostvarivanjem rezultata. Ovakav način upravljanja nudi provjerene tehnike i alate za rad sa timovima angažovanim na projektu, kako bi se rezultati postigli u planirano vrijeme i planiranim sredstvima.

Upravljanje projektnim ciklusom (Project Cycle Management - PCM) je jedinstvena metodologija planiranja i sprovođenja projekata koji se finansiraju iz različitih fondova Evropske unije, pri čemu se slijedi logika cijelog projektnog ciklusa (od razvoja projektne ideje do evaluacije završenog projekta i početka novog programskog ciklusa). PCM objedinjuje niz upravljačkih instrumenata koji su potrebni za efikasno sprovođenje projekata iz svih društveno-ekonomskih oblasti.

Pri upravljanju projektnim ciklusom upotrebljava se standardna terminologija, čime je olakšano razumjevanje uticaja projekta na one društvene grupe koje su njegovi direktni ili indirektni korisnici.

Početakom 90-ih godina Evropska komisija usvojila je princip metodologije upravljanja projektnim ciklusom kao temeljni alat za izradu i upravljanje projektima utemeljen na principu logičke matrice s ciljem unapređivanja kvalitete i provedbe projekata. Dotad je navedenu metodologiju provodio niz međunarodnih organizacija kao što su Ujedinjeni narodi, Evropska banka za obnovu i razvoj te Svjetska banka.

Projektni ciklus sastoji se od nekoliko faza: programiranja, identifikacije, formulacije i ocjenjivanja projektnih predloga, izrade projekta, a u završnoj fazi evaluaciji ili ocjenjivanja završenog projekta. Nakon što su projekti iz završenog projektnog ciklusa evaluirani, stečena iskustva se primenjuju u novom ciklusu programiranja.

Projektni ciklus predstavlja tok projekta koji se odvija u nekoliko ključnih faza koji obuhvaćaju cijeli njegov životni vijek.